

Butlletí de l'Agenda 21 de la UAB

Número 9. Gener 2010

SUMARI

- Els itineraris de natura del campus
- Fotonotícies breus
- Mesurant la sostenibilitat de la UAB: l'indicador
- Miscel·lània ambiental
- Ens fem ressò de...
La fi de les bosses de plàstic d'un sol ús?
- El personatge
- L'agenda

Redacció:
Oficina de Medi Ambient UAB
Adreça electrònica: medi.ambient@uab.cat
web: www.uab.cat/agenda21

Nota: Aquest butlletí ha estat elaborat emprant la tipografia Ecofont, que estalvia un 20% de tinta en la impressió (Més informació a: <http://www.ecofont.eu>)

Els itineraris de natura del campus de la UAB

El campus de Bellaterra de la UAB, tot i estar situat en una de les àrees més humanitzades del Vallès Occidental, gaudeix d'un conjunt d'espais no urbanitzats d'alt valor paisatgístic i ecològic. L'any 1998 es van dissenyar dos itineraris de natura al campus amb l'objectiu de facilitar el coneixement dels valors naturals de la UAB i de protegir i mantenir aquests espais.

Els dos itineraris, l'itinerari de Can Magrans i l'itinerari de Can Domènec, estan senyalitzats al llarg del recorregut, d'una hora cadascun aproximadament. Una passejada per aquests itineraris ens apropa als espais més singulars del campus i ens permet descobrir les espècies animals i vegetals més característiques de la zona.

Itinerari vermell: itinerari de Can Domènec

Aquest itinerari s'inicia darrere la Vila Universitària. La zona que recorre és la que ha patit menys pressió antròpica. A la segona part del recorregut, és on es conserven les comunitats vegetals més madures del campus.

A l'inici de l'itinerari la vegetació està molt lligada a l'acció antròpica i presenta l'aspecte de mosaics de diferents formacions vegetals: des de pinedes plantades, passant per brolles amb arbusts com ara la ginesta i el romaní, i per prats secs. Tot seguit es passa a través d'uns conreus i fruiterars que envolten les runes d'una antiga masia, Ca l'Isidre, on encara es conserven algunes plantes ornamentals i fruiters.

L'itinerari segueix encara entre pinedes i camps de conreu. Entre els camps es poden veure restes de la masia de Can Domènec, que dona nom a la vall.

La segona part del camí transcorre paral·lel al torrent de Can Domènec i s'hi pot veure un magnífic bosc de ribera on es poden trobar espècies com ara el pollancre i l'àlber, el roure martinenc, el roure cerrioide, el plàtan, l'om i l'avellaner. En aquests ambients és fàcil observar-hi ocells com ara la mallerenga blava, el picot verd, el pit-roig i el pardal, comú en gairebé tots els hàbitats de l'entorn de la UAB.

A la part final de l'itinerari hi ha la font del Carme, un dels indrets més singulars de Can Domènec. La font, construïda cap als anys seixanta, va tenir un important paper sociològic i de lleure fins als anys vuitanta entre el veïnat de les poblacions properes. Al costat de la font hi ha un majestuós roure d'una edat aproximada de 130 anys.

Itinerari blau: itinerari de Can Magrans

Aquest itinerari transcorre per la part de darrere de la Facultat de Veterinària. La major part d'aquest itinerari passa vorejant conreus i pinedes i, en algun tram, alzinar i alzinar amb roures.

Les etapes inicials de l'itinerari permeten veure plantes pròpies de matollars i brolles, així com prats secs o erms i pinedes. També hi trobem una plantació de pi blanc, feta als anys vuitanta. En aquest mateix tram podem observar el turó de Sant Pau, que és el punt de més altitud del campus de la UAB.

Seguint el recorregut de l'itinerari, hi ha les restes d'una construcció del s. XX anomenada Cal Truita i els terrenys del voltant, on queden vestigis de les seves plantes cultivades i ornamentals.

Més endavant passem per camps cultivats. En els ambients més antropitzats cal destacar l'abundant presència de rosegadors com ara el ratolí domèstic, el ratolí de bosc i l'esquirol.

Podeu descarregar-vos el [llibret dels itineraris de visita en pdf](#), publicat al web de l'Agenda 21.

Fotonotícies breus

La UAB rep el premi Acció 21 per la gotimplora

La Universitat Autònoma de Barcelona va rebre el dia 10 de desembre un dels cinc premis Acció 21 que atorga el Consell Municipal de Medi Ambient i Sostenibilitat de l'Ajuntament de Barcelona. El premi va ser atorgat al projecte "La gotimplora: una eina per prevenir els residus d'envasos i per consumir conscientment aigua", pel fet de ser una iniciativa que implica tota la comunitat universitària en l'ús responsable de l'aigua, la reducció del consum de recursos i la minimització dels residus.

Setmana Europea de la Prevenció de Residus a la UAB

La UAB va participar en la Setmana Europea de la Prevenció de Residus, que va tenir lloc del 21 al 29 de novembre. En el marc d'aquesta setmana es van organitzar arreu d'Europa diferents accions sobre la prevenció de residus.

El dijous 26 de novembre, l'Oficina de Medi Ambient de la UAB i la Fundació Autònoma Solidària (FAS) van organitzar conjuntament un *aperitiu de contrastos* a la plaça Cívica, en el qual es van comparar dues maneres de consumir i alternatives per a poder fer un consum més

responsable i amb menys residus. Per a organitzar i desenvolupar aquesta activitat es va comptar amb la participació del grup de voluntaris de cooperació i medi ambient de la FAS.

L'Acte de commemoració dels quinze anys de Ciències ambientals compensa emissions al campus

El dia 27 de novembre l'Associació Catalana de Ciències Ambientals (ACCA) i el Col·legi Oficial d'Ambientòlegs de Catalunya (COAMB) van organitzar l'acte de celebració dels quinze anys de la titulació de la llicenciatura de Ciències Ambientals en un acte institucional a la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB). Els organitzadors, amb el suport de l'Oficina de Medi Ambient de la UAB, van calcular i compensar les emissions de CO₂ derivades dels desplaçaments i del consum energètic dels espais utilitzats mitjançant la plantació d'arbres.

Es presenta la 'Guia de congressos més sostenibles'

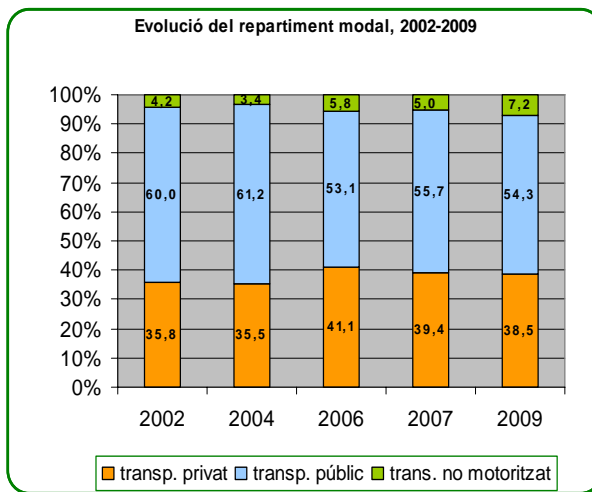
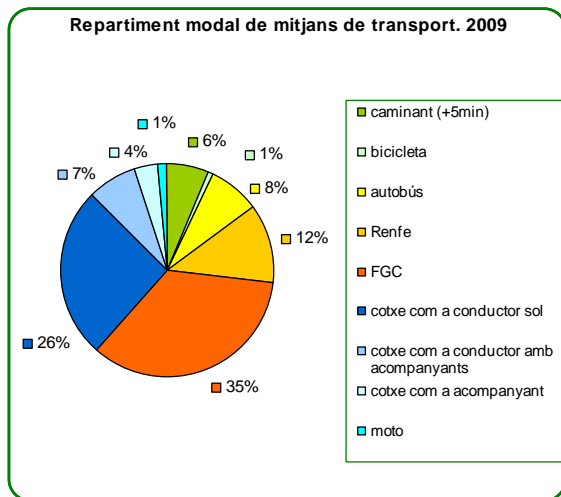
El dia 13 de gener l'Ajuntament de Barcelona va fer la presentació de dues noves guies d'educació ambiental: la *Guia d'hotels més sostenibles* i la *Guia de congressos més sostenibles*. Aquesta darrera va ser redactada per l'Oficina de Medi Ambient de la UAB i ofereix consells i eines pràctics perquè els organitzadors de congressos puguin fer-ne una gestió més sostenible. Podeu consultar-la al web de [l'Agenda 21 de la UAB](#). (Documents i publicacions).

Mesurant la sostenibilitat de la UAB: l'indicador

El Pla d'acció per a la sostenibilitat de la UAB de l'Agenda 21 disposa d'un pla de seguiment format per 23 indicadors, que permeten monitorar el compliment del Pla d'acció i l'estat ambiental de la UAB.

Indicador de seguiment 6. MOBILITAT LOCAL I TRANSPORT DE PASSATGERS

Descripció	Mesura el transport diari de passatgers, distàncies i modes de transport per accedir al campus		
Unitats	- Repartiment modal d'accés al campus (% diferents tipus de transport) - Nombre de desplaçaments (diferents tipus de transport)		
Tendència desitjada	↑ de l'ús del transport públic i ↓ de l'ús del transport privat motoritzat		
Programa de referència	2.1	Millorar l'accessibilitat del campus, tot potenciant mitjans de transport respectuosos amb el medi ambient	
Freqüència de mesura	Bianual	Any d'inici de càlcul	2006
Abast	Campus de Bellaterra	Font de les dades	Unitat de Gestió de la Mobilitat

- **Valoració.** Amb la implantació del Pla de mobilitat de la UAB es treballa per millorar l'accessibilitat del campus en transport públic, i també a peu i en bicicleta. L'any 2009 s'ha constatat un augment dels desplaçaments en transport no motoritzat respecte d'anys anteriors.

Miscel·lània ambiental

Saps que hi ha pous d'aigua, al campus?

Trobaràs la resposta a la pàgina següent...

Els recursos hídrics del campus de Bellaterra

Fins als anys setanta, en els terrenys on ara es troba la UAB, hi havia aproximadament una vintena de pous. Arran de la progressiva construcció de les diferents edificacions de la Universitat es van anar trobant i identificant diversos pous, molts dels quals es van clausurar a causa del seu mal estat i dels riscos potencials de caigudes per a les persones. Actualment l'únic pou que s'explota és el que hi ha a la torre Vila-Puig, del qual s'extreu aigua per al reg.

Fins a l'inici dels anys noranta, la torre Vila-Puig (actual seu de l'Associació d'Amics de la UAB) i l'edifici del davant (actual seu d'un laboratori d'Arqueologia) s'abastien amb aigua de pou, i també s'extreien petits cabals d'aigua subterrània d'un pou situat prop de les granges de Veterinària.

L'any 2003 es va fer un inventari dels pous situats als terrenys de la UAB, amb la finalitat de determinar quins eren els més idonis per a fer un aforament programat per a conèixer l'abast dels recursos hídrics del subsòl de la Universitat i analitzar la viabilitat de recuperar-ne algun per a utilitzar l'aigua per al reg.

D'acord amb l'inventari dut a terme, l'any 2004 es va fer un assaig de bombament per a determinar la productivitat del pou de la torre Vila-Puig. Els resultats de l'assaig indicaven una eficiència adequada: es podia mantenir un cabal d'extracció d'entre 5 i 7 m³/hora, durant 12 hores de bombament continu. Des del final de maig de 2008, s'han instal·lat dues bombes al pou: l'aigua s'extreu primer en una petita cisterna annexa d'uns 8 m³ i després es carrega el tanc d'aigua. L'aigua extreta s'empra per al reg d'arbres aïllats i regs de suport quan s'inicien plantacions.

Pou situat davant de l'actual Escola de Postgrau, el qual té uns 25 m de fondària.

Pou de la torre Vila-Puig, de 56 m de profunditat.

Ens fem ressò de...

LA FI DE LES BOSSES DE PLÀSTIC D'UN SOL ÚS?

El problema dels residus de les bosses

Les bosses de plàstic d'un sol ús repartides als comerços es converteixen ràpidament en un residu, ja que tenen una vida útil mitjana de 12 minuts. Tant la fabricació com el tractament com a residus d'aquestes bosses tenen afectacions ambientals, socials i econòmiques importants.

En un estudi encarregat per l'Agència de Residus de Catalunya, i elaborat per la consultora D'Aleph, sobre el consum de bosses de plàstic a Catalunya l'any 2007, es revela que a Catalunya es consumeixen 45 milions de bosses a la setmana, és a dir, 908 bosses a l'any a cada llar. Pràcticament, cada català consumeix una bossa de plàstic d'un sol ús al dia durant tot l'any. D'altra banda, el conjunt de bosses de plàstic consumides representa el 0,43 % del total dels residus municipals generats a Catalunya.

Mesures per a substituir les bosses d'un sol ús

Davant d'aquesta problemàtica, molts països han implantat mesures per a solucionar l'excés de bosses de plàstic, amb iniciatives com ara no fer servir bosses massa primes (que no es poden reutilitzar), cobrar-les als clients o imposar-hi taxes.

En l'àmbit estatal, el Ministeri de Medi Ambient va anunciar en el Pla nacional integrat de residus (2008-2015) "una disminució de les bosses comercials d'un sol ús a partir del 2009", però encara no s'ha adoptat cap mesura per a aconseguir un objectiu tan ambiciós, tot i que s'han iniciat converses amb les grans distribuïdores per mirar d'arribar a acords amb el sector.

A Catalunya, el novembre del 2008 es va fer un intent de posar fi a la gratuïtat de les bosses de plàstic als comerços mitjançant una esmena de llei que va anar acompanyada de polèmica. Finalment el Govern va acordar la creació, el febrer de 2009, d'una comissió interdepartamental i oberta als sectors afectats: consumidors, distribuïdors, ecologistes i fabricants. L'objectiu de la comissió va ser elaborar durant el primer semestre de 2009 les propostes d'actuació per a substituir la distribució gratuïta de bosses de plàstic de nanses d'un sol ús per un sistema més sostenible.

Un acord de tot el sector per a disminuir les bosses de plàstic un 50 % per al 2012

El juliol de 2009 el Govern va signar un acord sense precedents amb el sector de la distribució i la fabricació de bosses. L'objectiu és reduir la distribució de bosses de plàstic d'un sol ús en els comerços un 30 % en dos anys respecte de 2007. L'Agència de Residus de Catalunya és l'entitat responsable d'avaluar de manera constant l'efectivitat de les mesures, a fi de garantir que la reducció de bosses de plàstic sigui del 50 % l'any 2012.

Si la comissió valorés que les mesures aplicades són insuficients, el Govern podrà iniciar un estudi per implantar un impost que gravi el consum de bosses de plàstic de nanses d'un sol ús. En el supòsit que s'hagi d'aplicar aquesta mesura, es farà progressivament segons la superfície dels equipaments comercials, de més gran a menys, durant els diferents trimestres de 2012.

Els establiments s'adhereixen al pacte

La Comissió haurà de fer el seguiment de les mesures adoptades pels establiments comercials adherits, que hauran d'implantar mesures per a reduir la distribució de bosses de plàstic. Alguns exemples que poden seguir els establiments adherits són:

- Campanyes de sensibilització i orientació ambiental del consumidor.
- Habilitació d'espais adequats per a fomentar l'ús del carretó d'anar a comprar.
- Campanyes per a la promoció del servei domiciliari.
- Establiment de mecanismes de control de bosses dispensades.
- Establiment de mecanismes per a omplir automàticament les bosses.
- Incorporació a l'oferta de bosses reutilitzables per congelar.
- Bosses reutilitzables de diferents materials, bosses compostables o capsos reutilitzables.
- Orientació dels consumidors per caixes (caixa verda, caixa ràpida).
- Polítiques comercials que potencien conductes ambientals respectuoses, com ara el cobrament al consumidor del cost de la bossa utilitzada o el descompte del cost de la bossa si aquest no la utilitza.

El personatge

Xavier Domènech
Delegat de la rectora per a la Sostenibilitat
Doctor en Ciències Químiques
Catedràtic del Departament de Química de la UAB

Xavier Domènech, químic des de l'any 1976, es doctorà el 1981 per la UAB, on ha desenvolupat la seva tasca investigadora i s'ha dedicat a les aplicacions ambientals de la fotocàlisi i a l'estudi del comportament de contaminants en sistemes ambientals. És autor de més de 150 articles científics i de 13 llibres relatius a la química i el medi ambient. Ha estat premi de la Fundació Domingo Martínez (anys 1991 i 1997) i premi Crítica Serra d'Or l'any 2006 pel seu llibre *Química verda*.

1. Quines competències té el delegat de la rectora per a la Sostenibilitat?

Les competències associades al càrrec de delegat de la rectora per a la Sostenibilitat són les següents:

- Promoció d'una política de sostenibilitat a la UAB d'acord amb les línies estratègiques de l'Equip de Govern.
- Promoció de la incorporació de la sostenibilitat en la docència.
- Incentivació de la recerca en matèria de sostenibilitat a la UAB.
- Promoció d'accions per tal d'integrar la política de sostenibilitat com un element estructural dins la cultura de la gestió i l'administració.
- Representació i col·laboració amb altres universitats i entitats i, en general, amb els diferents grups d'interès externs en matèria de sostenibilitat.

2. Quins són els reptes actuals als quals s'enfronta la UAB en l'àmbit de la sostenibilitat?

Els reptes de la UAB estan clarament reflectits en la seva missió, en la qual destaca la importància de la transferència de coneixement com a eix per al desenvolupament econòmic i social de l'entorn de la Universitat. Aquesta missió es pot dur a terme gràcies a l'esperit innovador, el compromís solidari i la responsabilitat social, i també el respecte del medi, valors que defineixen la nostra universitat.

El Pla director de la UAB per als propers tres anys dibuixa un pla d'acció d'acord amb la missió de la UAB, en el qual la sostenibilitat entesa en una triple dimensió —social, ambiental i econòmica— té un paper destacat. En particular, cal esmentar l'adopció de la responsabilitat social com a compromís d'integrar, en la gestió de la Universitat, els valors de transparència i sostenibilitat. La gestió d'acord amb criteris de responsabilitat social demana el compromís d'integrar aspectes ètics, socials i ambientals en l'estratègia i en la gestió de la Universitat, més enllà del compliment de la legislació vigent.

Tot això prefigura un repte important per a la Universitat i la seva implicació amb la societat, que demana la participació efectiva de molts àmbits de gestió de la mateixa Universitat. Però també demana una implicació de tots i cada un dels membres de la comunitat universitària, de manera que es facin seva aquesta responsabilitat i ajudin a desenvolupar una universitat amb valors cada vegada més solidaris, cosa que sens dubte incidirà positivament en el nostre sentiment de pertinença a la UAB.

3. De quina manera pot la UAB contribuir a una societat més compromesa amb la sostenibilitat?

La UAB, com a universitat pública, primer de tot té una obligació amb la societat i pren sentit a través de la seva tasca de motor per a la innovació i el desenvolupament econòmic i social del seu entorn. La Universitat ha de ser capdavantera i model en els canvis socials per encarar els reptes del futur. Cal recordar que la UAB fou pionera als anys noranta en el tractament dels temes ambientals, sobretot en la iniciativa d'implantar estudis de grau de Ciències Ambientals en el nostre país, i també ho ha estat a la dècada que acabem de tancar pel que fa a la implantació de plans estratègics en l'àmbit universitari (Agenda 21, Pla de mobilitat, etc.). En la dècada tot just iniciada, la UAB vol fer un pas més enllà i regir la seva gestió i la seva projecció amb criteris de sostenibilitat, mitjançant els quals es pretén compatibilitzar el desenvolupament econòmic de la Universitat amb un compromís social, ètic i ambiental.

Un dels valors importants de la Universitat quant a la seva capacitat transformadora de la societat és la formació de futurs professionals que ocuparan llocs amb diferents responsabilitats en la xarxa social i productiva. Per aquest motiu, la inclusió de continguts sobre responsabilitat ètica i ambiental en clau de sostenibilitat, que serveixin de referent en les actuacions professionals dels nostres graduats i graduades, és de ben segur un dels serveis importants que pot fer la Universitat a la societat.

També voldria destacar, en el dia a dia de la nostra activitat, la necessitat de fer un esforç per fer palesa la presència de la nostra universitat en consells, comissions, grups de treball, etc., en els àmbits local, nacional i estatal, per tal d'incidir i ajudar en el procés de transformació social vers una societat més compatible amb els valors de la sostenibilitat.

L'agenda

Dies mundials destacats

2 de febrer: Dia Mundial de les Zones Humides
22 de març: Dia Mundial de l'Aigua
23 de març: Dia Mundial de la Meteorologia
22 abril: Dia de la Terra

Agenda d'activitats

➤ **Activitats de la Fàbrica del Sol per a l'hivern de 2010**

Durant els mesos d'hivern la Fàbrica del Sol, el nou equipament d'educació ambiental de l'Àrea de Medi Ambient de l'Ajuntament de Barcelona, organitza diferents activitats dedicades al coneixement de l'energia i la qualitat ambiental.

Totes les activitats són gratuïtes. Les inscripcions s'obren catorze dies abans que tingui lloc l'activitat.

Més informació: <http://www.mcrit.com/crbs/recursos/quees/quees.htm>

Tel. 93 256 44 30, lafabricadelsol@bcn.cat